FIARA NEVĂZUTĂ

de Ambrose Bierce

I. Nu întotdeauna se mănîncă ceea ce-i pe masă

La lumina unei lămpi de seu înfiptă în capătul unei mese necioplite, un bărbat citea nişte însemnări dintr-un carnet. Era un vechi carnet de socoteli foarte uzat; iar scrisul părea că nu e foarte citeț, deoarece omul apropia din cînd în cînd pagina de flacăra luminării pentru ca lumina să cadă mai puternic pe ea. Umbra carnetului se proiecta atunci asupra unei jumătăți din odaie, întunecând un număr de fețe şi figuri; căci în afara celui ce citea mai erau de față alți opt oameni. Şapte dintre ei şedeau rezemați de pereții din buşteni necioplіți, fără a scoate o vorbă, fără a se clinti şi, încăperea fiind mică, destul de aproape de masă. De-ar fi întins un braț, oricare dintre ei l-ar fi putut atinge pe cel de-al optulea, care zăcea culcat pe masă cu fața în sus, în parte acoperit cu un cearşaf, cu brațele pe lîngă trup. Acela era mort.

Omul cu carnetul nu citea tare şi nimeni nu vorbea; toți păreau să aştepte să sc întâmple ceva; doar omul mort nu aştepta nimic. Din golul întunericului de afară pătrundeau prin deschizătura ce slujea de fereastră toate zgomotele veşnic stranii ale nopții în pustietate — sunetul lung fără de nume al unui coyot îndepărtat; freamătul vibrînd liniştit al neobositelor gîze prin arbori; ciudate țipete de păsări ale nopții, atît de deosebite de cele de zi; zbîrnîitul greoi al cărăbuşilor; şi tot acel cor misterios de zvonuri mici care totdeauna par să fi fost numai pe jumătate auzite cînd încetează brusc, de parcă şi-ar fi dat seama de-o indiscreție. Dar nimic din toate acestea nu era perceput în acea adunare; cei ce-o alcătuiau nu prea erau înclinați a-şi irosi atenția în lucruri fără importanță practică; asta se înțelegea din fiece linie a fețelor lor aspre, se înțelegea chiar şi din lumina tulbure a acelei singure luminări. Erau, evident, oameni din vecinătate — fermieri şi pădurari.

Cel care citea se deosebea întrucîtva de dânşii; ai fi zis despre el că-i umblat, om de lume, deşi în îmbrăcăminte dovedea o anumită adaptare la mediul său. Haina lui nu prea ar fi fost luată de model la San Francisco; încălțămintea nu-i era de origine citadină, iar pălăria ce se afla pe jos lîngă dînsul (el singur sta cu capul descoperit) era astfel încît cine ar fi considerat-o un articol de podoabă s-ar fi înşelat asupra rostului ei. Fața acestui om te impresiona mai degrabă favorabil, deşi avea o fărîmă de asprime pe care totuşi nu-i exclus s-o fi adoptat sau cultivat ca potrivită unui bărbat care exercita o autoritate, pentru că el era procuror[1]. În virtutea funcției sale se

[1] În original, coroner — înalt Suncţionar public, a cărui sarcină de căpetenie este să determine, prin anchetă, în faţa unui juriu, cauzele oricăror decese suspecte.

afla el în posesia carnetului din care citea şi care fusese găsit printre lucrurile mortului, în coliba acestuia, unde acum avea loc ancheta.

Cînd procurorul termină de citit, puse carnetul în buzunarul de la piept. În clipa aceea, uşa fu împinsă în lături şi înăuntru se ivi un bărbat tînăr. Despre dînsul puteai spune cu certitudine că nu se născuse şi nu crescuse la munte; era îmbrăcat ca orăşenii. Dar îmbrăcămintea îi era prăfuită, ca a aceluia care vine din călătorie; într-adevăr, se obosise mult pentru a putea sa ajungă la timp şi să asiste la anchetă.

Procurorul înclină uşor capul; nici unul dintre ceilalţi nu salută.

— V-am aşteptat, spuse procurorul. Trebuie să terminăm treaba în seara aceasta.

Tînărul zîmbi:

— Îmi parc rău că v-am reţinut, spuse. Am plecat nu ca să mă sustrag convocării dumneavoastră, ci ca să expediez ziarului meu o dare de seamă despre evenimentele din pricina cărora presupun că sînt chemat să relatez aici.

Procurorul zîmbi, la rîndul său :

— Relatarea pe care aţi expediat-o ziarului dumneavoastră diferă, probabil, de aceea pe care o veţi face aici, sub prestare de jurămînt.

— Voi proceda cum doriţi dumneavoastră, răspunse celălalt cam repezit şi roşind vizibil. Mi-am făcut relatarea în mai multe exemplare şi am o copie după ceea ce am trimis. N-am dat-o drept ştire, pentru că e de necrezut, ci drept povestire literară. Poate figura ca parte din mărturia sub jurămînt.

— Dar aţi spus că e de necrezut!

— Acest lucru nu trebuie să conteze pentru dumneavoastră, sir, de vreme ce jur că relatarea este adevărată.

Procurorul rămase tăcut cîtva timp, cu ochii în pămînt. Bărbaţii care şedeau pe lîngă pereţii colibei vorbeau în şoaptă, luîndu-şi rareori ochii de pe faţa cadavrului. Curînd, procurorul îşi ridică privirea şi spuse:

— Reluăm ancheta.

Oamenii îşi scoaseră pălăriile. Martorul depuse jurămîntul.

— Cum vă numiţi ? întrebă procurorul,

— William Harker.

— Vîrsta ?

— Douăzeci şi şapte de ani.

— L-aţi cunoscut pe decedatul Hugh Morgan ?

— Da.

— Eraţi cu el cînd a murit ?

— Eram pe-aproape.

— Cum de s-a întîmplat aşa ? Mă refer la prezența dumneavoastră.

— Îl vizitam aici ca să vînez şi să pescuiesc. Dar, ce-i drept, în parte şi cu scopul de a-i studia caracterul şi felul de a trăi, ciudat şi singuratic. Părea un model bun pentru un erou de literatură. Eu scriu uneori povestiri.

— Iar eu le citesc uneori.

— Vă mulțumesc.

— Povestiri, în general, nu pe-ale dumitale.

Unii dintre jurați rîsera. Pe un fundal sumbru umorul se reliefează mai puternic. Soldații rîd uşor în intervalele dintre lupte şi o glumă într-o cameră mortuară cucereşte prin surprindere.

— Relatați împrejurările morții acestui om. Vă puteți folosi de orice însemnări şi memorii doriți.

Martorul înțelese. Scoase un manuscris din buzunarul de la piept, il apropie de flacăra luminării, îl răsfoi pînă ce găsi pasajul care-i trebuia şi începu să citească.

II. Ce se poate întîmpla într-un cîmp de ovăz sălbatic

„Abia răsărise soarele cînd am ieşit din casă. Ne duceam după potîrnichi, fiecare cu cîte-o armă cu alice, însă amîndoi cu acelaşi cîine. Morgan spuse că cel mai bun loc era dincolo de-o anumită coamă pe care o arătă cu degetul şi-o străbăturăm pe nişte urme prin „chaparral”[2]. De partea cealaltă terenul era relativ plat şi înțesat cu ovăz sălbatic. Cînd am ieşit din desişul de spinării, Morgan se găsea înaintea mea cu vreo cîțiva yarzi. Brusc auzirăm, la o mică distanță în dreapta şi în parte înaintea noastră, un zgomot ca al unui animal ce-ar fi tropăit prin tufişurile pe care le vedeam agitîndu-se puternic.

— Am stîrnit un cerb, am spus cu. Ce bine era să fi luat o carabină!

Morgan, care se oprise şi supraveghea pătimaş tufişurile agitate, nu spuse nimic, dar trăsese cocoşul la ambele țevi ale armei sale şi o ținea pregătită pentru a ținti. Mi se păru nițel cam tulburat, ceea ce mă surprinse, fiindcă avea reputația că-şi păstrează o desăvîrşită prezență de spirit chiar în momentele de primejdie neaşteptată şi iminentă.

— Haide, am spus. Doar n-ai să înfigi alice într-un cerb ?

A continuat să tacă; dar, aruncînd o privire asupra feței lui, când o întoarse uşor spre mine, fui izbit de intensitatea privirii sale. Atunci am înțeles că aveam de-a face cu cava serios şi întîia mea presupunere fu că dădusem peste un grizzly[3]. Am înaintat lângă Morgan, trăgînd din mers cocoşul armei mele.

[2] Chaparral — de la spaniolul chaparro —, stejar veşnic verde, desiş de arbuşti, tufişuri spinoase etc.

[3] Grizzly — urs cenuşiu sau gălbui-cafeniu, mare şi feroce; trăieşte în estul Americii de Nord.

Tufişurile se liniştiseră şi zgomotele încetaseră, dar Morgan pîndea locul cu aceeaşi atenție încordată.

— Ce-i acolo ? Ce naiba e ? am întrebat.

— Fiara aia blestemată! a răspuns, fără a întoarce capul.

Glasul îi era aspru şi nefiresc. Se vedea cum tremură tot.

Eram gata să mai spun ceva, cînd am observat ovăzul din apropierea acelui loc mişcîndu-se în felul cel mai inexplicabil. Nici nu ştiu cum să descriu asta. De parcă l-ar fi stîrnit o pală de vînt, care nu numai că-l îndoia, dar îl şi apăsa, îl strivea, încît nu mai putea să se înalțe; şi această mişcare se prelungea cu încetul de-a dreptul spre noi.

Nimic din ce văzusem vreodată nu mă impresionase atît de straniu ca fenomenul acela neobişnuit şi inexplicabil. Totuşi nu-mi pot aminti să fi avut un sentiment de teamă. Țin minte — şi-o spun aici pentru că, în chip destul de ciudat, mi-am reamintit atunci — că, odată, privind nepăsător printr-o fereastră deschisă, am luat din greşeală un copăcel din imediata apropiere drept unul care făcea parte dintr-un grup de copaci mai mari, situați ceva mai departe. Arăta de aceeaşi mărime ca şi ceilalți, dar, fiind mai clar şi mai precis definit ca volum şi în amănunt, părea să nu fie în armonie cu ei. Era o simplă falsificare a legii perspectivei aeriene, dar m-a înfiorat, aproape că m-a îngrozit. Într-atîta ne bizuim pe funcționarea ordonată a legilor naturale cunoscute încît orice aparentă suspendare a lor este înregistrată ca o amenințare la siguranța noastră, ca avertismentul unei calamități inimaginabile. Aşa şi-acum, mişcarea aparent fără cauză a ierburilor şi apropierea înceată, neabătută, a acelei fîşii anormale erau, hotărît, neliniştitoare. Tovarăşul meu părea realmente speriat, şi mie nu-mi venea să cred simțurilor cînd îl văzui aruncînd arma la umăr şi trăgînd focuri din ambele țevi spre ierburile în mişcare. Mai înainte ca fumul descărcăturii să se fi limpezit, am auzit un țipat puternic, feroce, un răget ca acela al unui animal sălbatic, şi, trîntindu-şi arma la pămînt, Morgan țîşni din loc şi fugi repede de-acolo, în aceeaşi clipă fui trîntit cu violență de ciocnirea cu ceva nevăzut — o substanță moale, grea, care părea să se fi azvîrlit spre mine cu mare forță.

Pînă să mă pot pune pe picioare şi să-mi regăsesc arma ce părea să-mi fi fost smulsă din mîini, l-am auzit pe Morgan țipind ca în chinurile morții, şi — amestecîndu-se cu vaierele sale — răzbeau nişte zgomote aspre, feroce, cum scot cîinii încăierați. Mai înspăimîntat decît pot spune, mă luptai să mă pun pe picioare şi privii spre partea unde se retrăsese Morgan. De m-ar cruța cerul să mai văd cîndva asemenea privelişte! La o depărtare de nici treizeci de yarzi se găsea prietenul meu cu un genunchi la pămînt, cu capul răsturnat înapoi într-un mod îngrozitor, fără pălărie, cu părul lui lung în dezordine şi cu tot trupul în mişcare violentă dintr-o parte în alta, înapoi şi înainte. Brațul lui drept era ridicat şi părea să n-aibă mînă — eu cel puțin nu-i vedeam mîna. Celălalt braț rămînea nevăzut. La răstimpuri — aşa-mi arată amintirea această scenă extraordinară — puteam desluşi doar cîte o parte a corpului său; ca şi cum s-ar fi topit parțial — nu ştiu cum să exprim

asta altfel —, apoi o schimbare a poziției lui mă făcea să-l văd din nou, ca mai înainte.

Toate acestea trebuie să se fi desfăşurat timp de cîteva secunde, dar, în acest interval, Morgan luă toate atitudinile unui om angajat într-o teribilă luptă corp la corp, învins de o greutate şi de o forță superioare. Eu nu-l vedeam decît pe el, şi nici pe el totdeauna lămurit. De-a lungul întregului incident, țipetele şi blestemele lui se auzeau de parcă ar fi fost acoperite dc nişte infernale zgomote de turbare şi de furie înverşunată, cum nu mai auzisem niciodată din vreun gîtlej de om ori de fiară.

O clipă doar stătui locului nehotarît, apoi, lepădînd arma, m-am avîntat în ajutorul prietenului meu. Aveam vag credința că suferă de-o criză, de-o formă oarecare de convulsii. Mai înainte să pot ajunge alături de el, fu la pămînt şi rămase neclintit. Toate zgomotele încetaseră, dar, cu un sentiment de teroare cum nu-mi inspiraseră nici acele întîmplări groaznice, văzui din nou mişcarea misterioasă prin ovăzul sălbatic, prelungindu-se din zona călcată în picioare în preajma omului ce zăcea la pămînt spre liziera unei păduri. Abia când atinsese pădurea, am fost în stare să-mi iau ochii de-acolo şi să mă uit la tovarăşul meu de vînătoare. Era mort".

III. Deşi gol, poţi fi în zdrenţe

Procurorul se ridică de pe scaunul său şi se opri lîngă omul întins fără viață. Ridică o margine a cearşafului şi-o trase de-o parte, dezvăluind în întregime trupul cu totul gol şi arătînd în lumina luminării galben-pămîntiu. Avea totuşi pete largi de-un negru vînat, vădit pricinuite de sîngele revărsat din vine datorită contuziilor. Pieptul şi coastele arătau de parcă ar fi fost ciomăgite. Se vedeau locuri groaznic sfîşiate; pielea era ruptă în fîşii şi zdrențe.

Procurorul se duse la capătul mesei şi desfăcu o basma de mătase ce fusese legată sub bărbie şi înnodată în creştet. Cînd basmaua fu trasă de-o parte, dezvălui vederilor ceea ce fusese beregata. Unii dintre jurații care se ridicaseră să vadă mai bine îşi regretară curiozitatea şi-şi întoarseră fețele. Martorul Harker se duse la fereastra deschisă şi se rezemă în afară peste pervaz, cuprins de sfîrşeală şi de greață. Lasînd să cadă batista peste gîtul mortului, procurorul merse către un colț al odăii şi, dintr-un morman de îmbrăcăminte, ridică bucată după bucată, ținînd-o o clipă sus pentru a putea fi examinată. Toate erau sfîşiate şi îmbîcsite de sînge. Jurații nu le cercetară mai de aproape. Nu prea părea sa-i intereseze. Adevărul e că văzuseră toate acestea mai dinainte; singurul lucru nou pentru ei era mărturia lui Harker.

— Domnilor, spuse procurorul, n-avem alte dovezi, cred. Vi s-a mai explicat care vă e datoria; dacă nu doriți să mai întrebați ceva, puteți să ieşiți şi să chibzuiți asupra verdictului dumneavoastră.

Şeful juraților se ridică; era un bărbat înalt, ciolănos, cu straie grosolane.

— Aş vrea să-ntreb doar un lucru, domnule procuror, spuse. Din ce balamuc a scăpat martoru' ăsta din urmă al 'mnea-voastră ?

— Domnule Harker, repetă procurorul, pe un ton grav şi liniştit, din ce azil ați scăpat recent ?

Lui Harker i se sui sîngele în obraz, dar nu spuse nimic, şi, solemni, cei şapte jurați ieşiră pe rînd din colibă.

— Dacă nu mai aveți altă insultă pentru mine. spuse Harker de îndată ce el şi slujbaşul public rămaseră singuri cu mortul, presupun că sînt liber să plec ?

— Da.

Harker porni să plece, dar se opri locului, cu mîna pe clanță. Deprinderea profesiei sale era mai puternică şi mai imperativă decît simțul său de demnitate personala. Întoarse capul şi spuse:

— Carnetul pe care-l aveți acolo, îl recunosc, este jurnalul lui Morgan. Părea să va intereseze mult; citeați din el în timp ce depuneam mărturie. Pot să-l văd ? Publicului i-ar plăcea...

— Carnetul nu va apărea în această afacere, răspunse reprezentantul oficialității, vîrîndu-l în buzunarul hainei sale. Toate însemnările trecute în el sînt dinaintea morții celui care le-a scris.

Pe cînd Harker ieşea din cabană, jurații reintrară. Stătură în jurul mesei, unde cadavrul, din nou acoperit, se vădea sub cearşaf în contururi bine definite. Preşedintele se aşeză în apropiere de lumînare, scoase la iveală din buzunarul de la piept un creion şi un petic de hîrtie şi scrise, cam laborios, următorul verdict, pe care, cu mai mult sau mai puțin efort, îl semnară cu toții:

„Noi juriul aşa gîndim că mortul şi-a aflat sfîrşitul atacat fiind de un leu de munte[4], da uni dintre noi zic că chiar şi aşa el o fi avut şi boala copiilor”.

IV. O explicaţie din mormînt

În jurnalul răposatului Hitgh Morgan sînt anumite însemnări interesante, care poate că au o valoare ştiințifică, de sugestii. La cercetarea judiciară asupra cadavrului, carnetul n-a fost adus în discuție; e posibil ca procurorul să fi gîndit că nu merita să-i zăpăcească pe jurați.

Data celei dintîi însemnări nu poate fi stabilită cu certitudine; pagina e ruptă şi partea de sus lipseşte; partea de însemnare rămasă e următoarea:

„...tot alerga în semicerc ținînd mereu capul întors spre centru şi iarăşi se oprea şi lătra furios. În cele din urmă o luă la fugă şi se băgă în hățiş cît putu de repede. Întîi am crezut că turbase, dar cînd m-am întors acasă l-am

[4] „Leul de munte" — numele popular pentru „puma".

găsit neschimbat față de cum era de obicei; se arăta doar temător de a nu fi pedepsit.

Nu cumva un cîine vede cu nasul ? Nu cumva mirosurile imprimă în anumiți centri ai creierului imagini ale celui ce le-a emis ?...

2 septembrie — Aseară, uitîndu-mă la stele cum răsăreau deasupra coamei dealului la apus de casă, am observat că dispăreau una după alta, de la stînga spre dreapta. Fiecare pierea doar o clipă, şi numai cîteva în acelaşi timp, dar, de-a lungul coamei, toate care erau la un grad, două de muchea creştetului se eclipsară. De parcă ar fi trecut ceva între mine şi ele; dar nu puteam vedea ce anume; şi stelele nu erau destul de dese încît să poți zări lămurit un contur. Brr ! E ceva care nu-mi place...”

Pe timp de cîteva săptămînî însemnările lipsesc, trei pagini fiind rupte din carnet.

27 septembrie — Iar a fost pe-aici — găsesc în fiecare zi dovezi ale prezenței sale. Am stat iar la pîndă toată noaptea trecută în acelaşi ascunziş, cu arma în mînă, amîndouă țevile încărcate cu alice mari. Dimineața am găsit, ca şi altădată, urmele proaspete de labe. Şi totuşi aş fi jurat că n-am dormit; de fapt, aproape că nu mai dorm deloc. E îngrozitor, de neîndurat ! Dacă aceste lucruri uluitoare ce mi se întîmplă sînt reale, o să înnebunesc; dacă-s închipuiri, înseamnă că sînt deja nebun.

3 octombrie — N-am să plec, n-o să reuşească să mă gonească. Nu, aici e casa mea, e pămîntul meu. Dumnezeu nu-i suferă pe fricoşi...

5 octombrie — Nu mai pot suporta ; l-am invitat pe Harker să stea cîteva săptămînî la mine — el are un cap echilibrat. O să-mi dau seama după purtarea lui dacă mă consideră nebun.

7 octombrie — Acum am soluția misterului; mi-a venit noaptea trecută subit, ca printr-o revelație. Cît de simplu e, cît de teribil de simplu !

Există sunete pe care nu le putem auzi. La fiecare capăt al gamei există frecvențe ce nu provoacă nici o reacție în acest imperfect instrument care este urechea omenească. Sînt prea înalte sau prea joase. Am observat cîte un stol de sturzi care ocupau întreaga culme a unui copac — sau mai multe culmi de copaci — şi cu toții cîntînd cît îi ținea gura. Brusc, absolut în acelaşi moment, toate păsările țîşnesc în aer şi se îndepărtează în zbor. Nu puteau toate să se vadă una pe alta — se interpuneau coroane întregi de arbori. În nici un punct n-ar fi putut o pasăre conducătoare să fie vizibilă tuturor celorlalte. Trebuie să fi venit un semnal de avertisment sau de comandă, care să fi răsunat înalt şi strident deasupra zarvei tuturora şi care mie mi-a rămas neauzit. Am mai observat de asemenea, aceeaşi fugă simultană şi cînd tăceau cu toatele — nu numai la sturzi, ci şi la alte păsări — la potîrnichi, de pildă — despărțite, la distanțe mari, de tufişuri şt chiar aflîndu-se pe pante opuse ale unui deal.

Oamenilor mării le este cunoscut faptul că o colonie dc balene ce se soresc sau se zbenguie la suprafața oceanului, la distanțe de mile întregi, cu convexitatea pămîntului între ele, sar uneori în apă în aceeaşi secundă şi pier din cîmpul vederii într-o clipă. Semnalul a răsunat — sunetul lui a fost prea

grav pentru urechile marinarului din vîrful catargului şi pentru cele ale tovarăşilor lui de pe punte, care totuşi simt vibrațiile în navă, după cum pietrele unei catedrale vibrează la basul orgii.

Ca şi sunetele aşa-i şi cu culorile. La fiece capăt al spectrului solar, fizicianul poate detecta prezența a ceea ce e cunoscut drept raze „actinice". Ele reprezintă culori — culori integrale în compoziția luminii — pe care sîntem incapabili să le discernem. Ochiul omenesc este un instrument nedesăvîrşit; el nu cuprinde decît cîteva octave din adevărata „gamă cromatică". Nu sînt nebun; există culori pe care nu le putem vedea.

Şi — aîbă-mă domnul în pază! — blestemata de Fiară Nevăzuta de-o asemenea culoare!"

În româneşte de Frida Papadache